

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Загальна соціологія

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Соціальна робота»

Спеціальність І10 Соціальна робота та консультування

Галузь знань І Охорона здоров'я та забезпечення

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Загальна соціологія
Викладач (і)	Макарова Алла Олександрівна
Контактний телефон викладача	095-417-16-44
E-mail викладача	alla.makarova@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	кредити ЄКТС, год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Четвер 4 пара

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історичні та актуальні здобутки та соціології загалом та особливості галузевих соціологій, пов'язані зі специфікою соціальної роботи.

Курс «**Загальна соціологія**» вивчається з урахуванням професійної специфіки спеціальності “Соціальна робота” та традицій української гуманітарної, зокрема, педагогічної сфери. Акцент робиться на місце соціального світу та системи відносин у ньому серед інших сфер буття - природного, духовного, космічного тощо. .

У викладанні курсу, якісно та системно поєднуючись у зв'язку «Теоретична соціологія» - «Галузеві соціологічні теорії» викладається комплексне бачення суспільних та соціальних проблем з точки зору зв'язку минулого і сьогодення соціології загалом. Послідовний акцент на аналізі сфер, дотичних до педагогічної діяльності або ж таких, що безпосередньо формують необхідні професійні для соціального робітника теоретичні знання, відрізняє курс і робить його актуальним для майбутніх педагогів. У межах курсу «Загальна соціологія» студент знайомиться із особливостями та історичними здобутками соціології загалом та галузевих соціологій – соціології культури, освіти, сім'ї, молоді, девіантної поведінки, гендеру, комунікації, праці та дозвілля і інше. Цей підхід сформує в подальшому вміння орієнтуватися у швидко змінних соціальних реаліях ХХІ століття, не втрачаючи знання про класичні західні зарубіжні та українські моделі соціального устрою, що дозволить простягнути смисловий зв'язок організаційно-культурного устрою, зокрема, педагогічної сфери в Україні, і у майбутнє.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є: А) надання знань про особливості розвитку суспільства та соціуму на основі спостережень, висновків та пропозицій концептуально та парадигмально спрямованих соціологічних дисциплін; Б) формування у майбутніх фахівців педагогічного профілю наукового світогляду; сприяння росту загальної ерудиції; органічне доповнення циклу соціально-гуманітарних дисциплін, що вивчаються у ПНУ ім. Василя Стефаника.

Основними цілями вивчення дисципліни є:

1. Проаналізувати соціологію як науку;
2. Висвітлити деякі віхи її становлення і розвитку;
3. Розкрити зміст основних шкіл і напрямків сучасної соціології;
4. Викласти основи деяких спеціальних і галузевих соціологічних теорій;
5. Розглянути методологічні основи соціологічних досліджень.

У результаті вивчення курсу студенти повинні **знати:**

- Об'єкт, предмет та структуру соціології;
- Функції та структуру соціологічного знання;
- Особливості пізнавального процесу в соціології;
- Основні структурні елементи соціального;
- Інституційні й організаційні основи та структуру соціального життя;
- Демографічну, професійно-посадову і соціально-територіальну структури;
- Головні напрямки розвитку соціології XX сторіччя;
- Специфіку «емпіричного» соціологічного дослідження;
- Історію становлення КСД і методи збирання даних;
- Призначення, етапи, особливості програми КСД;
- Методи добору респондентів, типи запитань і шкали виміру.

уміти:

- Дати загальну характеристику соціології як наукової дисципліни;
- Описати обставини і процес виникнення соціології як наукової дисципліни;
- Розрізняти загальну та галузеві соціології; фундаментальну та прикладну соціологію;
- Визначати зміст поняття «соціальні групи (спільності)», «соціальний інститут», «соціальні організації»;
- Характеризувати соціальні інститути як форму «соціального»;

- Розрізняти методологію та методику соціологічних досліджень;
- Розрізняти кількісні та якісні методи дослідження;
- Описати обставини і процес розвитку соціологічної теорії та емпіричних досліджень в США;
- Планувати конкретно-соціологічні дослідження та їх використання в педагогічній практиці;
- Здійснити інтерпретацію, аналіз, висновки у процесі КСД;
- Дотриматись процедури та скласти звітність соціологічного дослідження.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського демократичного суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності:

СК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

СК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів, в тому числі на етапі раннього втручання.

Програмні результати навчання:

РН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

РН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

РН 7. Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань, в тому числі на етапі раннього втручання.

РН 26. Організовувати роботу по залученню в соціальну роботу інститутів

громадського суспільства, волонтерів та інших зацікавлених осіб, а також здійснювати, популяризувати, організовувати волонтерську діяльність в межах громади, регіону.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	231 Соціальна робота	I	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Модуль 1. Теоретичні основи соціології. Тема 1. Соціологія як наука про суспільство. Загальна характеристика соціології як наукової дисципліни. Об'єкт та предмет та структура соціології. Виникнення соціології як наукової дисципліни. Структура соціологічного знання. Загальна та галузеві соціології. Функції соціологічного знання. Фундаментальна та прикладна соціологія. Особливості пізнавального процесу в соціології. Основні структурні елементи соціального. Соціальні групи (спільності). Інституційні й організаційні основи соціального життя. Соціальні інститути.	2	2	8

Інститути як форма соціального. Інституційна структура суспільства. Соціальні організації. Демографічна, професійно-посадова і соціально-територіальна структури.			
Тема 2. Генеза світової соціологічної думки. Історія соціології. Виникнення соціології як наукової дисципліни. Класичний період розвитку соціології (соціологія на зламі XIX – XX ст.). Головні напрямки розвитку соціології XX сторіччя. Специфіка «емпіричного» соціологічного дослідження. Кількісні та якісні методи дослідження. Історія становлення КСД і методи збирання даних. Розвиток соціологічної теорії та емпіричних досліджень в США. Конкретно-соціологічні дослідження та їх використання в педагогічній практиці. Методологія та методика соціологічних досліджень. КСД: призначення, етапи, програма. Методи добору респондентів, типи запитань і шкали виміру. Процедура та звітність соціологічного дослідження. Інтерпретації, аналіз, висновки.	2	2	8
Тема 3. Сучасна західна соціологія. Українська соціологія як частина світової соціології: етапи та персоналії. Особливості розвитку вітчизняної соціології. Традиції національної соціології: соціогуманітаристика як чинник єдності. Україна як центр глобальних світових змін: незалежність та суверенність як антитеза «пострадянськості»: соціологія питання. Інституційні зміни в українському суспільстві. Соціологічні установи в Україні: історія та розвиток. Соціологічний моніторинг як інструмент соціологічного дослідження в Україні.	2	2	8
Модуль 2. Галузеві соціологічні теорії. Тема 4. Культура, освіта, особистість та девіантна поведінка як об'єкти соціологічного	2	2	14

аналізу. Основні структурні елементи соціального. Соціальна стратифікація. Складові соціального простору. Структурно-організаційний аспект галузевого соціологічного знання. Територіальні основи соціологічних досліджень. Інституційний аспект галузевого соціологічного знання. Соціальні дії, зв'язки та їх регулятори. Соціальне як діяльність та система соціальних зв'язків. Культура – регулятор соціальних зв'язків. Соціологія культури: методологія, історія розвитку, категорії. Культура як суспільне явище. Методики соціологічного дослідження культури. Соціологічний аспект педагогічної роботи у сфері культури. Етносоціологія: методологія, історія розвитку, категорії. Етнічна структура. Поняття етносу і етнічні ознаки. Рівні етнічності та генезис етнічної структури. Етнічні відносини та методи їх виміру. Етнос, народ, нація як суспільні функціонали. Методики соціологічного дослідження сфери етносу та національних відносин. соціологічний аспект педагогічної роботи у сфері народознавства. Соціологія освіти: методологія, історія розвитку, категорії. Суспільне значення освіти. Методики соціологічного дослідження сфери освіти. Соціологічний аспект соціально-педагогічної роботи у сфері освіти. Соціологія інклюзії: методологія, історія розвитку, категорії. Суспільне значення інклюзивної освіти. Методики соціологічного дослідження сфери інклюзивної освіти та допомоги людям з інвалідністю. Соціологічний аспект соціально-педагогічної роботи у сфері допомоги людям з інвалідністю. Соціологія особистості: методологія, історія розвитку, категорії. Особистість як суспільне явище. Методики соціологічного дослідження тематики «особистості». Соціологічний аспект соціальної роботи у сфері підтримки і розвитку особистості: роль «конфліктності» у формуванні особистості. Соціологія девіантної поведінки: методологія, історія розвитку, категорії. Девіація як суспільне явище. Методики соціологічного дослідження тематики «відхилення від норми» та «злочинності». Соціологічний аспект соціальної роботи у сфері			
---	--	--	--

профілактики девіантної та делінквентної поведінки. Особистість і девіантна поведінка. Особистість як соціальна одиниця. Соціалізація і виховання особистості. Девіантна поведінка. Соціальний контроль і санкції. Суспільство і злочинність. Злочин і злочинність: юридичне і соціологічне трактування. Соціологи про злочинність: від Кетле до сьогодення. Злочинність як соціальна проблема. Суспільство, соціологія, правопорядок.			
Тема 5. Соціологія дитинства, молоді, сім'ї та гендеру. Соціологія молоді: методологія, історія розвитку, категорії. Молодість та старість як суспільні явища. Методики соціологічного дослідження проблем молоді. Соціологічний аспект соціальної роботи у сфері підтримки та розвитку молоді. Соціологія гендеру та шлюбу: методологія, історія розвитку, категорії. Суспільне значення шлюбу та гендеру. Методики соціологічного дослідження сфери шлюбу та гендерних відносин. Соціологічний аспект соціально-педагогічної роботи у сфері шлюбу та гендерних відносин. Соціологія сім'ї: методологія, історія розвитку, категорії. Сім'я як суспільне явище. Методики соціологічного дослідження сфери сім'ї. Соціологічний аспект роботи соціального працівника у сфері сім'ї та сімейних відносин. Соціологія дитинства: методологія, історія розвитку, категорії. Дитинство як суспільне явище. Методики соціологічного дослідження сфери дитинства. Соціологічний аспект соціально-педагогічної роботи у сфері підтримки і розвитку дитини.	2	6	20
Тема 6. Інформація, комунікація, праця та дозвілля як об'єкти соціологічного аналізу. Соціологія знання: методологія, історія розвитку, категорії. Суспільне значення знання та інформації. Методики соціологічного дослідження сфери знання. Соціологічний аспект педагогічної роботи у сфері знання. Соціологія комунікації: методологія, історія розвитку, категорії. Суспільне значення комунікації.	2	4	20

Методики соціологічного дослідження сфери комунікації. Соціологічний аспект педагогічної роботи у сфері комунікації. Соціологія праці: методологія, історія розвитку, категорії. Суспільне значення поділу праці. Методики соціологічного дослідження сфери праці. Соціологічний аспект соціальної роботи у сфері праці. Соціологія дозвілля: методологія, історія розвитку, категорії. Суспільне значення дозвілля. Методики соціологічного дослідження сфери дозвілля. Соціологічний аспект педагогічної роботи у сфері дозвілля. Соціологія як інструмент гармонізації соціальних та суспільних відносин: перспективні напрямки соціальної роботи.			
ЗАГ.:			60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Лекційні заняття – не оцінюються (0 балів); Практичні заняття – 45 балів максимум; Індивідуальна робота – 5 балів максимум; Самостійна робота – 5 балів максимум; Екзаменаційна оцінка: 45 балів максимум. При підведенні загального підсумку курсу (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні і здачі індивідуальної та самостійної робіт під час аудиторних занять (55 балів), при виконанні підсумкової контрольної тестової роботи – 45 балів), яка проводиться у письмовій або електронній формах. Студент, який не набрав мінімум 50 підсумкових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання іспиту за відомістю №2. Третя спроба за відомістю № 3 передбачає обов'язкове електронне тестування.
Вимоги до письмових робіт	Індивідуальна робота – 5 балів максимум. Конспекти першоджерел та словників за темами лекцій та практичних занять; 16 тиждень навчання (для денної форми навчання); Самостійна робота – 5 балів максимум. Презентація, реферат чи інша форма роботи над темами модулю 2. 17 тиждень навчання (для денної форми навчання).

	Роботи надсилаються викладачу у домовленому цифровому форматі на офіційну пошту alla.makarova@pnu.edu.ua у встановлені вище терміни.
Семінарські заняття	Практичне заняття 1. Виникнення соціології як науки. Класична соціологія. Питання до семінарського заняття Праці для конспектування та обговорення на семінарі Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 2. Особливості розвитку соціології у XX ст. Розвиток соціологічної теорії та емпіричних досліджень в США. Питання до семінарського заняття Праці для конспектування та обговорення на семінарі Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 3. Становлення і розвиток соціологічної думки в Україні. Питання до семінарського заняття Праці для конспектування та обговорення на семінарі Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 4. Соціологія культури і етносоціологія. Питання до семінарського заняття Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 5. Соціологія освіти і сім'ї. Питання до семінарського заняття Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція,

	упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 6. Соціологія молоді, гендеру, шлюбу. Питання до семінарського заняття Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 7. Соціологія особистості та соціологія дитинства. Питання до семінарського заняття Праці для конспектування та обговорення на семінарі Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 8. Соціологія інформації та комунікації. Питання до семінарського заняття Праці для конспектування та обговорення на семінарі Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. Практичне заняття 9. Соціологія праці та дозвілля. Питання до семінарського заняття Праці для конспектування та обговорення на семінарі Джерело: Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с.
Умови допуску до підсумкового контролю	- Активність у усній роботі та здача конспекту практичних занять у їхньому підсумку; - Виконання індивідуальної та самостійної робіт у письмовому та цифровому форматах (презентації, файли формату word, pdf, google-формах, тестах тощо); - Відпрацювання пропущених занять у зручній для студента або встановленій вище формі.

	На період дії військового стану допустиме відхилення від дедлайнів в розумних межах.
Підсумковий контроль	Форма контролю: екзамен; Форма здачі: комбінована; Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань з різних тем курсу (наприклад, перше питання з тематики практичного 1, друге питання з тематики лекції 7), та третього питання у вигляді екзаменаційного тестувального завдання, обраного викладачем зі списку тестувальних завдань довільно. Оцінювання відповідей: 1 питання – максимум 15 балів; 2 питання – максимум 20 балів; 3 питання – максимум 5 балів. Загальна максимальна сума балів – 45.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: Письмові роботи виконуються у формах:

1. Конспекту матеріалу лекційних та практичних занять (перевіряються протягом курсу та в кінці курсу);
2. Індивідуальної письмової роботи (перевіряється в кінці курсу безпосередньо перед допуском до здачі підсумкового контролю);
3. Самостійної роботи (перевіряється в кінці курсу безпосередньо перед допуском до здачі підсумкового контролю).
4. Контрольне тестування у доступній стороні освітнього процесу комунікативній формі як альтернативна форма здачі іспиту за умов неможливості безперервної роботи, індивідуального графіка, хвороби та інших поважних причин пропуску занять).

Академічна доброчесність: Вимагається дотримання правил доброчесності, самостійне виконання поставлених викладачем завдань, переклад та виклад навчальних матеріалів державною українською мовою. Не допускається передавання паролю до свого облікового запису до системи дистанційного навчання Інформація щодо результатів тестування, виконання індивідуальних / групових робіт, презентації результатів самостійної роботи, загальна оцінка змістового модуля в цілому надається кожному студенту індивідуально. Неприпустимими є плагіат та списування. Невідповідною поведінкою вважається будь-який вид паління в приміщеннях університету, поява в стані наркотичного чи алкогольного сп'яніння, публічна лайка, вияви ксенофобії, расизму, інші різновиди нетерпимості.

Відвідування занять. Присутність і робота студентів на лекційних, семінарських заняттях є обов'язковою. Під час навчання в режимі онлайн присутність студента фіксується за наявності включеної відеокамери та прописаного ідентифікатора (прізвище та ім'я студента). Теоретичні матеріали з курсу, а також додаткові ресурси для його засвоєння є доступними на сайті дистанційної освіти (за поданим вище посиланням), у бібліотеці університету та у форматі електронної інформації на сайті бібліотеки університету <http://lib.pnu.edu.ua/>, <https://d-learn.pnu.edu.ua/>. Допускається пропуск одного семінарського заняття без відпрацювання. За наявності більшої кількості пропущених семінарських занять або невиконаних тестових завдань необхідно відпрацювати їх шляхом усної відповіді по відповідній темі або написання тесту. Відпрацювання проводяться в межах консультацій (не пізніше одного тижня після пропущеного заняття). При бажанні студента підвищити підсумкову оцінку

пропонується виконання індивідуального завдання – написання есе на довільну тему в межах тематики дисципліни.

Неформальна освіта: Студент самостійно обирає джерела для підготовки до семінарських занять (єдиного підручника немає), допускається відхилення від змісту лекційного курсу.

8. Рекомендована література

1. Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Моршаківа. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с.
2. Лукашевич М. П. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій : підручник для студентів ВНЗ. Київ : Каравела, 2018. 543 с
3. Макарова А.О. Соціологія: навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0101 «Педагогічна освіта» напряму підготовки 6.010106 «Соціальна педагогіка» / А.О.Макарова. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. – 92 с.
4. Пилипенко Світлана Григорівна. Силабус освітньої компоненти “Загальна соціологія”. Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін факультету менеджменту, адміністрування та права ДБТУ [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/054-osn-12-zag-sociol.pdf>
5. Примуш М. В. Загальна соціологія [Текст] : Навч. посібник / М.В. Примуш. - К. : Професіонал, 2004. - 590 с.
6. Рушенко І.П. Загальна соціологія: Підручник. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2004.
7. Шаповал М.Ю. Загальна соціологія / Загальна та наукова редакція О.П.Юренка. - К.: Український центр духовної культури. 1996. - 368 с.

Додаткова література:

- Масальський В.І. Соціологія у конспективному викладенні: навчальний посібник до занять та модульного контролю знань студентів несоціологічного фаху / В.І. Масальський. – 2-е вид., доопрацьоване. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 317с.
- Практикум з соціології: навчальний посібник для студентів ВЗО / За ред.В.М.Пічі.– Львів: Новий Світ. –2004. – С.17-19.
- Соціологія: курс лекцій: Навчальний посібник для студентів / за ред. Щудло С.А., Романіва Т.М., Мірчук І.Л. – Дрогобич: Вимір, 2007. – 288с.
- Лукашевич Н.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс: підручник. – К.: Каравела, 2008. – С. 23-25.
- 3. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2009. – С.20-21.
- Волович В.І., Горлач М.І. та ін. Соціологія: підручник – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – С. 28 – 32.
- Юрій М. Ф. Соціологія: підручник. – К.: Кондор, 2007. – С. 43-45.

Макарова Алла Олександрівна,
кандидат філософських наук,
доцент, асистент

кафедри філософії, соціології та релігієзнавства